

Abbas Mirza

BİBLİYOGRAFYA :

Abdürrezzâk b. Necef Kulî Han, *The Dynasty of the Kajars* (trc. H. J. Brydges), London 1833, s. 186, 244-285, 316-334, 391; Rızâ Kulî Han Hidâyet, *Ravzatü's-Safâ-yı Nâşûrî*, Kum 1339, IX, 226, 348, 373 vd.; X, 10-19, 30, 32, 55, 61 vd.; Cl. Huart, "Abbas Mirza", *IA*, I, 16; L. Lockhart, "Abbâs Mirzâ", *EP* (İng.), I, 13-14; H. Busse, "Abbâs Mirzâ", *Elr.*, I, 79-84.

(DİA)

ABBAS er-RESÜLÎ

(عباس الرسولى)

Ebû İsmâîl Abbâs b. Alî b. Dâvûd
er-Resûlî el-Gassânî el-Yemânî
(ö. 778/1377)

**Resûlîler Devleti emîri (1363-1377)
ve Yemenli ilim adamı.**

"el-Melikü'l-efdal" ve "Dirgâmüddin" lakaplarıyla da meşhur olan Abbas er-Resûlî, babası Sultan Mücâhid Alî'nin 764 (1363) yılında vefat etmesi üzerine

Resûlî emîri oldu. İktidarını Zebîd ve Taiz şehirlerinde sürdüren Abbas, emirliği süresince Yemen'de ortaya çıkan isyanlar ve bilhassa Zeydîler'in kendi yönetimindeki topraklara yaptığı saldırılarla uğraşmak zorunda kaldı. Zebîd şehrinin hendek ve surlarını tamir ettirek burayı tahkim etti. Birisi Taiz'de, diğeri Mekke'de olmak üzere iki medrese ve ayrıca yetim çocukların tahsiline imkân sağlayacak vakıflar kurdu. Abbas er-Resûlî, 778 yılı Şâban ayı sonunda (Ocak 1377) Zebîd'de vefat etti. Taiz'de kurduğu medreseye defnedildi. Kendisinden sonra büyük oğlu Eşref İsmâil emîr oldu.

Devlet idaresi yanında fıkıh, dil, edebiyat, ensâb* ve tarih ilimleriyle de yakından meşgul olan Abbas er-Resûlî'nin kaynaklarda adı geçen belli başlı eserleri şunlardır: *el-'Aâtaye's-seniyye fi tabakâti fuḳahâ'il-Yemen* ve *a'ÿâ-nihâ; Buḡyetü zevi'l-himem fi ma'rifeti ensâbi'l-'Arab ve'l-'Acem; Nüzhetü'l-'uyûn fi ma'rifeti't-tavâ'if ve'l-mülûk; el-Lüm'atü'l-kâfiye fi'l-edviyeti's-şâfiye fi't-tib*. Abbas er-Resûlî, ayrıca İbn Hallikân'ın *Vefeyâtü'l-a'ÿân*'ını *Nüzhetü'l-ebşâr fi'htisâri kenzi'l-ahbâr* adıyla kısaltmıştır. *Buḡyetü'l-fellâḫin fi'l-eşcâri'l-müşmire ve'r-reyâḫin* adlı ziraate dair eseri dolayısıyla bilim tarihçileri onunla yakından ilgilenmişlerdir. On yedi bölümden oluşan bu eserinde müellif toprak, su, arazinin islahı, mevsimler, tohumlar, sebze ve meyvelerin çeşitleri ve belli başlı özellikleri ile mahsulün hasarattan korunması gibi konular üzerinde durmuştur. Abbas er-Resûlî bu eserini telif ederken Yunan ve Nabatî kültürlerine ait kaynaklardan, ayrıca büyük dedesi Emîr el-Eşref Ömer b. Yûsuf'un aynı konudaki *Milḫu'l-melâḫa fi ma'rifeti'l-filâḫa* adlı eserinden faydalanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ali b. Hasen el-Hazrecî, *el-'Uḳüdü'l-lü'lü'iy-ye* (nşr. Muhammed Asel), Kahire 1329-32/1911-14, II, 127-163; Ebû Mahreme, *Târîḫü şaḡri 'Aden* (nşr. Oscar Løfgreen), Leiden 1936 — Bağdat, ts. (Mektebetü'l-Müsenne), II, 105-107; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Kahire 1350-51, VI, 257; *Keşfü'z-zunûn*, I, 248; II, 1142, 1565, 1944, 2018; *İzâḫu'l-meknûn*, II, 640; *Hediyyetü'l-'arîftn*, I, 437; Brockelmann, *GAL*, II, 235; *Suppl.*, II, 236; G. Sarton, *Introduction*, New York 1975, III/2, s. 1637-1638; M. Meyerhof, "Sur un traité d'agriculture composé par un sultan yéménite IV e siècle", *BIE*, XXV (1943), s. 55-63; XXVI (1944), s. 51-65; N. Çağatay, "Resûlîler", *IA*, IX, 695.

MUSTAFA FAYDA

ABBÂS-I SERVÂNÎ

(عباس سروانى)

**Bâbürlü Hükümdarı Celâleddin Ekber
Şah zamanında (1556-1605) yaşamış
Afgan asıllı tarihçi.**

Babası Şeyh Ali, dedesi ise Şeyh Bayezid'dir. Delhi sultanlarından Behlül-i Lüdî devrinde Servânî ailesine Benür kasabasında 2000 bika'lık bir arazi tahsis edildi. Fakat bu arazi 1526'daki Panipat Meydan Savaşı'ndan sonra ellerinden alınınca aile malî sıkıntı içine düştü. Afgan asıllı Delhi Sultanı Şîr Şah, Bâbürlü Hükümdarı Hümâyûn'u 1545 yılında Kannûc'da mağlûp ettikten sonra malî alanda önemli yenilikler ve toprak reformları yaptı. Şeyh Bayezid'e de eski arazisini iade etti. Şîr Şah'ın oğlu ve halefi İslâm Şah da Servânî ailesinin eski hukukuna saygı gösterdi. Daha sonra Hümâyûn tekrar Kuzey Hindistan'a hâkim olunca, Abbas babasından kalan toprakları kaybetti ve Seyyid Hamîd'in himayesine girerek Bâbürlü Celâleddin Ekber Şah'ın maiyetinde yer aldı. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

Abbâs-ı Servânî, Celâleddin Ekber Şah'ın emri üzerine 1582 yılında, daha çok *Târîḫ-i Şîr Şâhî* adıyla bilinen *Tuḫfe-i Ekber Şâhî*yi kaleme aldı. Eser Bâbürlüler'in en önemli rakibi Afganlı Şîr Şah'ın hayat hikâyesinden ibaret olup yanlış ve eksik bilgilerle doludur. Abbâs-ı Servânî *Târîḫ-i Şîr Şâhî*'yi yazarken Servânî ailesinin ileri gelen simalarından derlediği bilgilere dayanmıştır. Eserin yazmaları hakkında H. Ethé geniş bilgi vermektedir (*Catalogue of the Persian Manuscripts in the Library of the India Office*, nr. 219-220). Mazhar Ali Han tarafından 1805'te Urduca'ya tercüme edilmiş olan eseri Garcin de Tassy Urduca'dan Fransızca'ya çevirmiştir (Paris 1865). H. M. Elliot ve J. Dowson'un Hindistan tarihiyle ilgili yüz elli dört eserden iktibaslarla derledikleri kitapta, *Tuḫfe-i Ekber Şâhî*'nin E. C. Bayley tarafından yapılmış kısmî İngilizce bir tercümesi de yer almaktadır (H. M. Elliot—J. Dowson, *The History of India*, IV, 301-433). Ayrıca İmâmüddin tarafından eserin ilmî bir neşri yapılmıştır (Dakka 1964).